

N:o 19.

Af friherre **A. T. Adelswärd**, om ändring af 2 och 3 §§ lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete.

I lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete af den 5 juli 1901 angifves i § 2 de yrken, inom hvilka arbetare äro berättigade till olycksfallsförsäkring. Bland de uppräknade saknas bland annat de, till hvilka ett mycket stort antal arbetare höra, nämligen jordbruk, handtverkerier, äfvensom det slag af arbetare, som i dagligt tal benämnas tjänstefolk.

Lagens nuvarande omfattning.

I motiveringarna till såväl kommittébetänkande som den kungl. propositionen har jag icke kunnat finna mycket vara sagdt om orsakerna till denna lagens begränsning.

Orsaker till lagens begränsning.

Det säges på ett ställe, att arbetets »farlighet» bör vara afgörande för ersättningsplikten och att lagen afser »att komma dem till hjälp, som i synnerhet äro utsatta för olycksfall». I Kungl. Maj:ts proposition af år 1890 har jag funnit följande uttalande med afseende på de yrken, som äro undantagna från ersättningsplikt: »Det står naturligtvis sedermera lagstiftaren öppet att, i den mån erfarenhet vinnes, under den obligatoriska försäkringen inränga äfven dessa yrken» — hvilka emellertid alltjämt äro undantagna.

Jag tillåter mig ifrågasätta, om icke tiden för denna inrängning nu kan anses vara inne.

Har principen om olycksfallsersättning en gång blifvit af det allmänna rättsmedvetandet erkänd och genom lagstiftning tillämpad, finnes ej något logiskt skäl att vissa arbetare skola komma i åtnjutande af det skydd den

Olycksfallsersättningens principer.

Bih. till Riksd. Prot. 1908. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 8 Häft. (N:is 19, 20.)

bereder, men andra icke. Det är en ringa tröst för den arbetare, som genom olycksfall skadas, att inom hans yrke jämförelsevis få olycksfall bruka inträffa. För den skadade är olyckan och förlusten densamma — han må tillhöra det ena eller andra yrket. Olikheten i risken inom olika yrken har betydelse endast för försäkningskostnaden, icke för individen, som med större eller mindre sannolikhet är utsatt för olycksfall. Än starkare faller oegentligheten i ögonen, om man betänker, att den arbetare, som ena dagen utöfvar sitt yrke hos handtverkaren, den andra dagen hos fabriksidkaren, i senare fallet har rätt till olycksfallsförsäkring men icke i det förra.

*Arbetares
olika risk.*

I visst afseende är risken till och med större för den genom olycka skadade inom de yrken som blifvit undantagna — på grund af att olycksfallsprocenten inom dem är mindre — än inom dem, för hvilka lagen föreskrifver ersättningsplikt. Om till exempel en jordbruksarbetare, en handtverks-gesäll eller en tjänsteflicka blifvit skadad genom olycksfall i sitt arbete, kan ofta arbetsgifvaren på grund af sin ekonomiskt svaga ställning, äfven om han det ville, icke lämna godtgörelse under den tid arbetaren är urståndsatt arbeta och än mindre för framtiden, om skadan medfört ständig minskning eller förlust af arbetsförmågan. Utsikten för sådana arbetare att komma på fattighuset är sorgligt stor. Inom en industri åter med farligt arbete, men med större ekonomiska resurser och flera arbetstillfällen, kunna arbetare, som genom olycksfall fått sin arbetsförmåga nedsatt, hafva utsikt att beredas något lindrigare arbete, som för honom oaktadt hans lyte är möjligt att utföra.

*Föregående
uttalanden.*

I flera motioner, som i frågan under olika riksdagar blifvit väckta, samt under diskussionen vid lagförslagets behandling i kamrarna hafva också dessa synpunkter vid upprepade tillfällen blifvit framhållna. Särskildt har detta skett beträffande jordbruksarbetarne. Betecknande är ett af justitierådet Skarin gjordt uttalande i samband med Kungl. Maj:ts proposition 1901. Uttalandet, som fälldes med hänsyn till ett i det ursprungliga lagförslaget gjordt, men vid lagens antagande struket, undantag för ersättnings-utgifvande vid arbete inom de ersättningspliktiga yrkena, i de fall då dessa yrken bedrefves som »binäring till jordbruk», har dock sin fulla tillämpning jämväl för det egentliga jordbruket, då detsamma jämföres med annat yrke. Nämnda uttalande lyder sålunda: »I samma mån som användningen af de för jordbruket och dess binärningar alltmer nödvändiga maskinerna tilltager, ökas också faran för olycksfall. En sådan orimlighet, som att för enahanda olycksfall vid till exempel trädfällning, upptagning af is eller torf, stenhuggning,

murning, timring etc. arbetaren skall stå sin skada själf, när arbetet utförts som binäring till jordbruket, men däremot vara berättigad till ersättning, om arbetet af arbetsgifvaren utöfvats såsom själfständigt yrke, lärar ej länge kunna i lagstiftningen kvarstå».

Tillämpningen af lagen lär vara sådan, att om till exempel ett olycksfall inträffar vid upptagning af torf vid ett jordbruk, är arbetaren ersättningsberättigad, om torfven icke blott användes till gårdens hehof, utan äfven till försäljning, men däremot icke, om den endast användes för gårdens eget behof. Man må icke undra på, om endast detta förhållande vore nog att föranleda arbetare att lämna jordbruket för industrien.

Lagens tillämpning.

Den statistik, som af arbetareförsäkringskommittén förebragts, utvisar, att inom jordbruket inträffa, enligt de uppgifter som af arbetsgifvare kunnat erhållas, på 1,000 jordbruksarbetare 8,90 olycksfall, hvaraf 0,50 medföra döden. Af 2,319 fall under ett år härflyta 341 af yxa, 71 af lie, 142 af tröskverk, 63 af hackelsemaskin, 458 af åkning, stjälpning o d., 214 af fallande föremål, 417 af fall o. d. Särskildt torde observeras de 205 olycksfallen härflytande från trösk- och hackelsemaskin, hvilka i regel medföra varaktigt men. Inom de flesta andra yrken är olycksfallsprocenten visserligen större, men detta utgör intet skäl för att de 2,000 à 3,000 arbetare, som årligen skadas inom jordbruket, icke skola vara lagligen berättigade till samma skydd som deras kamrater inom andra yrken.

Statistik.

Arbetsgifvaren inom jordbruket har en direkt anledning att själf önska lagens utsträckning till äfven jordbruksarbetaren. Sedan arbetarnes lönerörelse från industrien nu äfven spridt sig till jordbruket, där på grund af denna närings mindre goda ekonomiska bärkraft det är svårare för arbetsgifvarne att möta arbetarnes kraf på löneförbättring, bör det vara angeläget att, om det ock icke är möjligt att göra jordbruksarbetarne likställda med yrkesarbetarne i afseende på lönerna, åtminstone göra det med afseende på den obligatoriska olycksfallsersättningen. En dylik förpliktelse blir på grund af den mindre olycksfallsfrekvensen för arbetsgifvarne inom jordbruket föga betungande, ifall de kollektivförsäkra sina arbetare

Arbetsgifvarnes fördel af ändring.

Redan torde det icke så sällan förekomma, att jordbrukare, oakadt någon laglig skyldighet icke förefinnes, olycksfallsförsäkra sina arbetare, och af de nybildade arbetsgifvareföreningarne inom jordbruket hafva åtminstone två — inom Södermanlands och Östergötlands län — upptagit frågan på så sätt, att föreningen förmedlar olycksfallsförsäkring för sina medlemmars arbetare för att därigenom underlätta och befordra denna åtgärd.

Ökad ersättningsplikt.

Inom jordbruket synes det mig sålunda, att föreliggande fråga är mogen för afgörande. Men det förefaller mig, att, om, såsom jag hoppas, en ändring af lagen med hänsyn till dess omfattning nu kan komma till stånd, steget bör tagas fullt ut, så att olycksfallsersättningsplikten för arbetsgifvare kommer att omfatta *alla* arbetare.

Kungl. Maj:ts motivering för undantag.

I motiveringen till kungl. propositionen af år 1890 anföres, att icke alla yrken medtagits såsom försäkringspliktiga, emedan »särskilda anordningar, som möta praktiska svårigheter» skulle erfordras, hvarför »bör tills vidare undantagas jämväl landtbruket — — — och de egentliga handtverkerierna».

Praktiska svårigheter.

Jag tror, att dessa »praktiska svårigheter» kunna och måste öfvervinnas. Det är fara värdt, att de numera eljest blefve betecknade såsom den »obotfärdiges förhinder». Jag tror dessutom, att de icke äro så stora, sedan olycksfallsförsäkringsverksamheten nått den utveckling den nu erhållit. De konkurrerande försäkringsbolagen vidtaga säkert gärna åtgärder för att i möjligaste mån för allmänheten underlätta avslutandet af olycksfallsförsäkring. Det förefaller äfven sannolikt, att riksförsäkringsanstalten — hvilken emellertid, märkvärdigt nog, oaktadt statsanslag till förvaltningskostnaderna i allmänhet har de dyraste premierna — skulle kunna genom praktiskt ordnad ombudsverksamhet, genom anlåtande af arbetsgifvareföreningarnes förmedling o. s. v. göra det för alla arbetsgifvare möjligt att med ringa besvär avsluta försäkringar, individuella eller kollektiva, för längre eller kortare tid. När det utan svårigheter låter sig göra att af en hvar lämnas mantalsskrifningsuppgifter, borde det icke vara orimligare att kräfvat, att för alla arbetare utfärdas försäkringspoliser.

Ändringarnas omfattning.

Det vore frestande att i detta sammanhang äfven föreslå några förändringar beträffande lagen i öfrigt, hvilka förändringar numera synas påkallade, men inkränker jag mig för närvarande till ett förslag allenast beträffande lagens omfattning.

Förslag till lagändring.

Jag tillåter mig sålunda vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville för sin del besluta, att §§ 2 och 3 i lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete af den 5 juli 1901 måtte få följande lydelse:

§ 2.

Skyldighet att enligt § 1 utgifva ersättning åligge hvar och en, som låter annan för sig mot kontant be-

talning eller annan öfverenskommen ersättning utföra arbete, som icke är allenast af tillfällig natur.

Ersättningsskyldigheten omfattar skada till följd af olycksfall i arbete för arbetsgifvarens räkning.

§ 3.

Hvad i § 2 stadgats gälle ock för stat eller kommun.

Jag hemställer, att vederbörande utskott ville vidtaga de ändringar i den af mig föreslagna lagtexten, som kunna befinnas nödiga och äro i öfverensstämmelse med motionens syfte.

Stockholm den 21 januari 1908.

Theodor Adelswärd.
